

Katynský masakr

W sk.wikipedia.org/wiki/Katynský_masaker

Katynský masakr je pojmenování masových vražd polských vojáků a civilistů během druhé světové války, spáchaných sovětskou tajnou službou (NKVD) a armádou. V Katyňském lese (nedaleko obce Katyň) bylo začátkem roku 1940 NKVD popraveno asi 20 000 - 26 000 zajatých polských důstojníků, policistů, kněží a příslušníků inteligence, kteří byli odvedeni do SSSR během obsazení v Polsku. Tento válečný zločin je jednou z největších tragédií v novodobých dějinách Polska a stále zatěžuje polsko-ruské vztahy.

Důstojníci polské armády, kteří byli zajati sovětskou armádou

Pohled na exhumovaná těla největšího z hrobů v Katyni, rok 1943

Předehra

V době, kdy se Polsko bránilo proti útoku Německa, začali Sověti 17. září s obsazováním jeho východních území podle tajných dodatků k paktu Ribbentrop-Molotů mezi Německem a SSSR. Během potlačování posledního polského odporu se do ruského zajetí dostalo asi 250 000 Poláků, kteří byli deportováni na území Sovětského svazu. Většina z těchto zajatců byla později propuštěna, ale mnoho prominentních příslušníků polské armády a policejního sboru zůstalo uvězněno v táborech ve Starobílsku, Kozelsku a Ostaškově další tisíce polských civilů bylo vězněno v jiných táborech na území SSSR. Zajatci byli zpočátku vystaveni sovětské propagandě, která se jejich měsíce snažila přednáškami, diskusemi a propagačními akcemi převychovat a nadchnout pro sovětský systém. ^[1] Část z nich se však odmítala sovětské "převýchově" podřídít. Právě tyto osoby, které odmítaly spolupráci se sovětskými institucemi byly považovány pro SSSR za potenciálně nebezpečné.

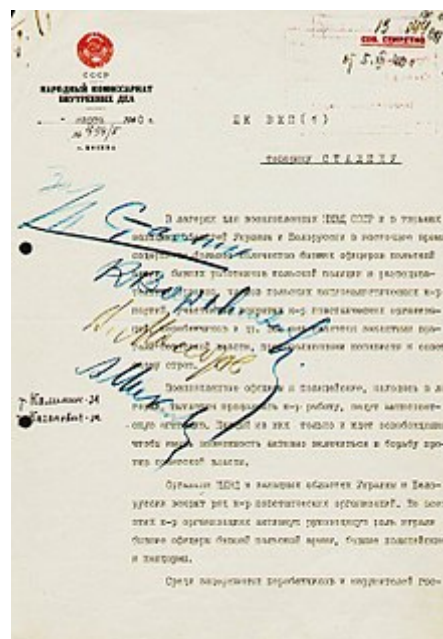
Masakr

Stalin původně neplánoval většinu Poláků vůbec propustit. V souladu s jeho předchozí politikou, kterou aplikoval na konci 30. let během velkého teroru, bylo možné očekávat, že nebezpečný polský důstojnický sbor zlikviduje jako celek. Jelikož bylo oprávněno očekávat, že velká část zajatých důstojníků se po propuštění zapojí do podzemního hnutí a bude vyvíjet protisovětskou činnost. ^[2] I předchozí pronásledování během velkého teroru se z velké části dotklo polské menšiny, žijící v západních částech SSSR. ^[2]

V říjnu zajatce vyslyšela NKVD a snažila se je získat na svou stranu. Většina zajatých však odmítla spolupráci a projevila odpor ke komunismu. Byli klasifikováni jako *nepřátelé lidu* a Ústřední výbor

komunistické strany SSSR v čele se Stalinem 5. března 1940 rozhodl o jejich popravě zastřelením. Tímto se měla zlikvidovat polská elita, která by později mohla překážet při zavádění komunismu.

Popravy začaly koncem března 1940 ^[3] Pokračovali likvidací tábora v Kozelsku, kterou NKVD začala 3. dubna 1940. Zajatci byli převezeni a popraveni v Katyňském lese, asi 14 km západně od Smolenska, poblíž železniční stanice Gnezdovo. Místo nebylo vybráno náhodně, neboť Katynský les byl místem poprav sovětských občanů během nedávného velkého teroru ^[4]. Následoval tábor ve Starobílsku. Zajatce převezli do Charkova, tam je popravili a pohřbili. Zajatci z Ostaškova byli popraveni ve městě Tver. Včetně ostatních táborů s civilními vězni bylo popraveno kolem 21 857 ^[4] až 26 000 osob. V počtu popraveno bylo i 300 ^[5] -500 osob z území Československa (převážně etnických Poláků). Jednou z osob, kterým se podařilo vyhnout popravě byl například. Józef Czapski.

První strana dopisu
Lavrentiji Berii Stalinovi s
návrhem zneškodnit
polské zajatce z tábora
NKVD v Katyni.
Podepsáno Stalinem,
Klimentem Vorošilovem,

významným maršalem Rudé armády, Molotovem, sovětským diplomatem, a také Anastazem Mikojanem, členem Státního výboru obrany. Na levé straně dokumentu je poznámka „za“ (ve smyslu souhlasu) umístěna za podpisem Michaila Kalinina a Lazara Kaganoviče.

Odhalení

Po napadení SSSR nacistickým německem v létě 1941 se Sovětský svaz připojil k protihitlerovské koalici. Z Polska a Sovětského svazu se najednou stali spojenci. V srpnu 1941 začala vznikat Polská armáda v SSSR. Podmínkou dohody mezi SSSR a Polskou exilovou vládou bylo propuštění polských zajatců. Mnozí z nich však chyběli.

V létě roku 1942 byla objevena první těla polských důstojníků na Němci obsazených územích v Katyni. Na podzim 1942 se Němci dozvěděli o masových hrobech av březnu 1943 začala pracovat 12-členná Mezinárodní komise Červeného kříže, iniciovaná Německem, v čele s prof. Dr. Buhtzem (jejím členem byli i prof. F. Hájek a spisovatel F. Kožík za Protektorát Čechy a Morava a patolog a spisovatel prof. František Šubík za Slovenskou republiku.^{[3].[6]}

Mezinárodní komise připsala zločin Sovětskému svazu. 13. dubna 1942 přinesl Berlín senzační zprávu, že oběťmi byli polští důstojníci popraveni střelou do týla a někteří i probodnutí trojhranným bodákem ruského typu, ruce měli vzadu svázané ruským motouzem.^[3] V dobách nechvalně známé Goebbelsovy propagandy tomu však mnoho lidí (jako např. Husák) odmítali uvěřit. Na podzim roku 1941 se Gustáv Husák zúčastnil „propagačního“ zájezdu slovenských komunistů na Ukrajinu. Cílem zájezdu, zorganizovaného slovenským ministerstvem vnitra, bylo ukázat slovenským komunistickým

funkcionářům, jaké zločiny spáchal na Ukrajině jejich vzor, bolševický režim. Jak dosvědčuje dochovaná fotografie, na které je mezi ukrajinskými vesničany i Husák ve vojenské uniformě (a také Michal Falťan a JR Poničan), museli být vybráni komunisté přinuceni k účasti na zájezdu vojenským povolávacím rozkazem. [6]

Moskva obvinila z masakru Němce a nepřímo dokonce polskou exilovou vládu v Londýně, se kterou přerušila diplomatické styky. Otázka, kde zmizelo 14 552 důstojníků nebyla zodpovězena. [3] Po osvobození Smolenska Rudou armádou SSSR vytvořil Zvláštní komisi k vyvrácení závěrů německé komise, která se snažila zamést stopy vlastních zločinů. V čele sovětské komise byl Stalinův osobní lékař Burdejko. Zpráva ve prospěch SSSR byla podepsána 24.1. a zveřejněna 30. 1. 1944. [3]

Na Norimberském procesu sovětský žalobce Rudenko (sám namočený do zločinu) přednesl obžalobu, vypracovanou Státní prokuraturou SSSR, kterou byl ze zločinu obviněn Wehrmacht. Od 1.7.1946 se Katyň projednávala 3 dny, ale nepodařilo se předložit přesvědčivý důkaz o německé vině, tak západní žalobci případ Katyň z jednání vyřadili. [3]

Sovětský svaz přiznal zodpovědnost až v roce 1990 , kdy Gorbačov řekl, že jde o největší zločin stalinismu . [3] V roce 1989 byl na místě masakru vystavěn památník. [4] Následně byly označeny i ostatní masové hroby a byly vydány kopie klíčových dokumentů, včetně rozhodnutí o likvidaci zajatců podepsaných vedením SSSR. Dodnes ještě nebyly zpřístupněny všechny ruské archivy a nebyl odsouzen žádný z viníků. Odpovědné osoby však již v dané době nežily.

Omluva

Vyšetřování provedené generální prokuraturou Sovětského svazu v letech 1990-1991 a později generální prokuraturou Ruské federace v letech 1991-2004 potvrdilo odpovědnost sovětských orgánů za masakru. Vyšetřování potvrdilo smrt nejméně 1803 polských občanů,

avšak neklasifikovalo tento masakr jako válečný zločin. Vyšetřování bylo uzavřeno z důvodu, že pachatelé masakru již byli mrtví, a protože ruská vláda neklasifikovala mrtvé jako oběti stalinských represí a odmítla jejich rehabilitaci [8].

26. listopadu 2010 státní дума Ruské federace vydala prohlášení „*O Katynské tragédii a jejích obětech*“, ve které přiznává vinu za masové popravu polských občanů zločinem stalinskému režimu, přičemž dodává, že přímou odpovědnost za popravu nesl sám Stalin a další vyšší představitelé země. [9] Některé důkazy o odpovědnosti sovětských orgánů zveřejnil v roce 1990 Boris Jelcin. Jako jeden z prvních představitelů Ruska o Stalinově odpovědnosti za masové vraždy hovořil veřejně prezident Medveděv na jaře 2010.

Reference

1. ↑ Roberts, G., 2005, Katyň. v Schelton, DL (editor), Encyklopedie genocidy a zločinů proti lidskosti. sv. 2 I–S, Macmillan Reference, Thomson Gale, Detroit, s. 606–608
2. ↑ Přejít nahoru k:^{a b} Snyder, T., 2010, Bloodlands. Evropa mezi Hitlerem a Stalinem. Basic Books, New York.
3. ↑ Přejít nahoru k:^{a b c d e f g} *RICHTER, Karel. ZLOČIN, KTERÝ UNIKL TRESTU. MASAKR V KATYNI. In VOJENSKÁ HISTÓRIA, 1/2011, VHÚ [online]. Praha : Pražská vydavatelská společnost, s. r. o., Nakladatelství EPOCHA, s. r. o., 2008, 190 s., [cit. 2019-01-16]. Dostupné online.*
4. ↑ Přejít nahoru k:^{a b c} *Katyň [online]. Megaencyklopedia Kirilla i Mefodia, [cit. 2016-05-28]. Dostupné online. (po rusky)*
5. ↑ Sotáková, M., 2014, Místo gestapa NKVD. Extra Válka, II. světová, Speciál Čechoslováci v boji proti nacizmu, s. 16 - 17
6. ↑ Přejít nahoru k:^{a b} BORÁK, Mečislav. Zločin v Katyni a jeho české a slovenské souvislosti [online]. [Cit. 2009-09-06]. Dostupné online.
7. ↑ Foto viz A. RAŠLA, Polní prokurátor vzpomíná. Vzpomínky na léta 1938-1945, Praha 1967, příl..

8. ↑ *Russian, Polish Leaders To Mark Katyn Anniversary [online]. rferl.org, 6.4.2010, [cit. 2011-04-13]. Dostupné online. (po rusky)*
9. ↑ *O Katyňskoj tragedii i jijo žertvach [online]. polit.ru, [cit. 2010-11-26]. Dostupné online. (po rusky)*

 Commons nabízí multimediální soubory na téma **Katynský masakr**